

Експертите за протекционизма

Миналия ден завърших един текст за протекционизма и България, който започваше с това, че дори и икономистите не знаят какво е протекционизъм. В желанието си да бъда стриктен реших да проверя все пак какво мислят нашите, българските икономисти, за протекционизма. Търсенето в Гугъл беше успешно. Оказа се, че няколко експерта от различни институции са се изказвали за протекционизма в България, при това някои от тях положително. Естествено не бях прав, и съм си коригирал текста, знаят какво е протекционизъм, но на ниво „Енциклопедия Британика“ - *“политика на защитаване на собствените индустрии срещу чуждестранната конкуренция чрез тарифи, субсидии, квоти за внос или други рестрикции, наложени върху импорта от чуждестранни конкуренти”* (1).

1. Христо Пирински, професор в университета „Джордж Вашингтон“

Първото мнение на което попадам е на професора по финанси в университета „Джордж Вашингтон“ в САЩ, Христо Пирински, в което с дебел шрифт пише *„Той [протекционизмът] е изключително необходим на България в този етап на развитието ѝ. Ако бъде приложен добре и интелигентно, може да ни помогне да поставим основите на дългосрочен икономически растеж“* (1). Абсолютно вярно, и аз това казвам. Но! След обясняване на някои правилни постановки за характера и необходимостта от протекционизъм, се дават примери и изказват тези несъвместими с дългосрочния икономически растеж. Предлагат ни се две неща: да каним чужди инвеститори за да се учим от тях и да *„открием своите относителни предимства като нация и последователно да изградим икономиката си около тях“*.

Професорът очевидно не разбира смисъла на протекционизма. За това говорят следните два цитата. Първият е *„Целта на протекциите е да помогнат на страната да определи кои са високоприоритетните индустрии и да помогне на местните фирми да развиват тези индустрии, като защитават интересите им у дома и навън.“* Целта на протекцията не е да определя високоприоритетните индустрии! Историческата практика ясно е показала как се извършва индустриализация, правителствата са тези, които определят приоритетните индустрии за да приложат към тях протекция. Вторият цитат е *„Имаме нужда от протекционизъм, защото сме малки. Малките икономики, дори и добре развитите, винаги ще имат повече полза от една по-висока степен на национални протекции, отколкото големите.“* Това твърдение също е невярно! Отношенията между размера и протекционизма са съвсем други. Икономическото развитие, включващо протекционизъм разчита на вътрешния пазар. Когато той е прекалено малък не може да се реализира икономия от мащаба на производството, т.е. местния пазар много бързо се насища и това блокира разрастването. Изходът от тази ситуация е митнически съюз, но със страни на същото ниво на икономическо развитие, а не с по-напреднали. Именно затова един от главните идеолози на протекционизма, чиято книга постоянно цитирам, Фридрих Лист, е и главно действащо лице в създаването на Германския митнически съюз от XIX век, който поставя основата на днешна Федерална република Германия.

Ако словосъчетанието „относителни предимства“ употребено по-горе ви намирисва на една теория на Дейвид Рикардо то вашият нюх за икономическа теория работи много добре. В представата на професор Пирински протекционизмът е натикан в рамките на свободния пазар и теорията за относителните конкурентни предимства, която въобще не предлага икономическо развитие. В целия текст личи, че става дума именно за теорията на Рикардо; особено в този цитат *Тези индустрии [високоприоритетните] трябва да използват предимствата на България, идващи от нейното географско положение и историческо наследство.*“ (1). Интересно е обаче да помислим кои индустрии се ползват с „предимствата на България, идващи от нейното географско положение и историческо наследство“? Да не би да говорим за добив, селско стопанство и туризъм? Щото аз не виждам никакво предимство, което географското положение дава на Германия за производство на автомобили например, или на САЩ за производство на микропроцесори? Професорът тук изглежда говори дори за абсолютни, а не относителни конкурентни предимства. Както съм писал вече, добивът, селското стопанство и туризма са дейности с намаляваща възвращаемост и представляват икономическа задънена улица! Никакво развитие и никакъв просперитет не може да се постигне чрез тях. Това е факт известен още от колониални времена и използван от Англия/Великобритания за спъване на икономическото развитие на колониите!

Нека видим сега и ролята на чуждите инвестиции: *„Чуждите мултинационални компании могат да стимулират развитието на местни индустрии чрез споделяне на знание и осигуряване на достъп до важни канали за дистрибуция.*“ Първата част на изречението е правилна. Трябва само да се уточни, че чуждите компании, особено мултинационалните, нямат никакво желание и интерес да споделят знание. Те трябва да бъдат заставени да го правят. Трансферът на технологии трябва да е условие за допускане на чуждата инвестиция. Що се отнася до каналите за дистрибуция ... там се реализира несъразмерно голяма част от печалбата, за да бъде оставена на чуждата компания. Освен това, каналите на инвеститора са негови и едва ли ще ги отвори за независим от него български частен предприемач, който му е усвоил технологията. В последствие ще видим друг икономист, Даниела Бобева, да твърди, че чужди дистрибутори изяждат печалбата на българските компании. За изясняване на ролята на чуждите инвестиции професорът дава интересен пример: *„Много по-добре е за България да окуражава водещи френски винарски компании да навлизат на нашия пазар и да произвеждат вино тук, отколкото просто да го внасят от Франция.*“ После следва една типична икономическа сказка, как нашите винари ще се научат от френските и някой от тях щял да стане предприемач, да произвежда вино и даже да го изнася! Сериозно! Да си създадем конкуренция тук на наша земя от френски фирми? Та в България традиционно се произвежда вино и то доста добро и дори се изнася. Тук е редно да се запитаме кога е писан този текст, но отговор няма. Списание „Мениджър“ е прекалено „висока топка“ за да се занимава с такива дреболии, като датите. От другите изяви на автора можем да предположим, че коментарът е писан между 2008 и 2013 година. Но и преди това в България се правеха добри вина, и дори добри домашни вина. Очевидно професор Пирински няма никакво понятие от българската винарска промишленост. Случайно или не обаче примерът на Рикардо за относителните конкурентни предимства, който неизменно присъства в учебниците по икономика, също е за търговия с вино.

Становището на американския професор с български произход е късо съединение между две напълно противоположни неща – протекционизма, който ако умело се използва води до икономически растеж, и британската колониална политика, която препоръчва добив и селско-

стопанство на страните, чийто икономически растеж цели да блокира. Ако трябва да влезем в термините на „Криворазбраната цивилизация“ професорът взема един елемент от икономиката за „цивилизовани“ и чрез него ни води до икономиката за „добитъци“. Искрено вярвам, че коментарът на професора е следствие на невежество, а не демонстрация на опит за манипулиране. Все пак е професор по финанси. Но въпреки това коментарът издава, в какъв дух е издържано обучението по обща икономика за финансиста и колко погрешни тълкувания и препоръки могат да се изведат от него.

2. Виржиния Желязкова доцент във ВУЗФ

Следващите две мнения са на представители на Висшето училище по застраховане и финанси (ВУЗФ) и следват от една Кръгла маса на тема „Идва ли времето на нов протекционизъм“ организирана през 2017 година. Мненията са изказани под формата на интервюта пред българския клон на телевизия Блумберг (2). Както обобщава доц. Виржиния Желязкова от ВУЗФ, участниците в кръглата маса са се обединили около тезата, че България трябва да следва път на „интелигентен протекционизъм“, който бил нещо средно между двете крайни мнения за тотален протекционизъм и за напълно свободен пазар. Естествено, първият въпрос на водещия предаването е как може да се осъществи протекционизъм след като сме в ЕС и имаме валутен борд. Както и с американския професор така и тук настъпва обръкване и смесване на вярно и невярно. Вярното е, че по всяка категория стоки трябва да се извърши анализ и изработи търговска политика. Невярното е, че следвало да развиваме нашите „относителни предимства“ и като пример отново се дава хранителновкусовата промишленост. Частичният отговор на това как да прилагаме протекционизъм предвид на ограниченията наложени от членството ни в ЕС получаваме в началото на седмата минута на интервюто с доц. Желязкова – чрез косвени мерки като „*допълнителни изисквания – хигиенни, фитосанитарни, екологични и т.н.*“.

3. Даниела Бобева доцент в ИИИ към БАН

Второто интервю на Блумберг е с Даниела Бобева, бивш вицепремиер, член на Института за икономически изследвания към БАН и преподавател във Висшето училище по застраховане и финанси. За нея протекционизмът има цикличен характер. По време на криза бизнесите се чувствали незащитени и се обръщали към държавата за протекция. Тук за пръв път ще чуем, че от свободния пазар между развиващите се и развитите страни печелели развиващите се страни понеже правели екологичен дъмпинг и дъмпинг по отношение на работните заплати. Водещият разбира това твърдение по интересен начин (4-6 минута на интервюто) – много западни компании „го били отнесли“ преди време защото стоките им се произвеждали в страни от Третия свят с помощта на детски труд при нечовешки условия (виж например книгата „Без Лого“ на Нейоми Клайн изд. „Елементи“ 2004 година) и Бобева се съгласява, а после поставя България сред развитите страни и признава, че при свободен пазар сме неконкурентноспособни! Толкова много грешки и неразбиране изказани само в една минута едва ли е редно да очакваме. Първо, очевидно става въпрос за изнесените в слаборазвитите страни тежки и мръсни производства на западните страни, т.е. за чужди инвестиции в страни от Третия свят. Всеизвестно е, че от тези инвестиции печели компанията майка и че нетния финансов поток в крайна сметка е в ущърб на слаборазвитата страна. В този аспект протекцията на Тръмп не е никаква протекция, тъй като вреди на американските бизнеси в чужбина. За това става дума и в подготвения от мен текст от връзката по-долу. Тръмп би могъл да се нарече протекционист само при признанието, че Китай вече застига и надминава САЩ

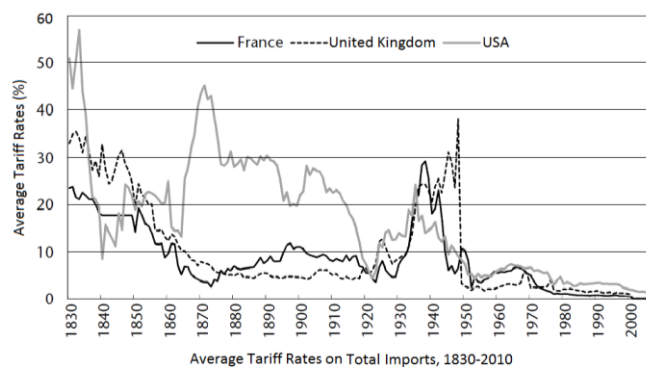
по икономическо развитие, при което САЩ са принудени да предпазват пазара си от чисто китайски стоки, а не от произведени в Китай стоки на американски компании. А ако Китай настига развитите страни, то това е защото десетилетия наред използва протекционизъм и държавно управление на икономиката в разрез с всички правила на свободния пазар, чийто привърженик е Бобева. Това че България не може да е развита страна по силата на членството си в ЕС е повече от ясно. Достатъчно е да видите икономическият ѝ профил за да се убедите в това. Износът се доминира от продукцията на добиваната и преработващата промишленост и продукцията създадена на ишлеме, което се признава от самата Бобева в 13-та минута на интервюто. Твърдението, че при свободен пазар икономиката ни не е конкурентноспособна изцяло противоречи на причисляването ни към развитите страни. Всъщност, Бобева искаше да каже нещо съвсем друго – имаме екологични норми и трудово законодателство на развита страна (колко се спазват е друг въпрос), но икономически сме изостанала „развиваща се“ страна.

В следствие отново става дума за екологични, фитосанитарни и технически изисквания като нетарифни форми на протекционизъм и как ние със само 27 такива ограничения на вноса изоставаме спрямо европейските страни които имали по над 1000. Бобева обаче не препоръчва ограничения на пазара с нетарифни мерки и смята, че България била спечелила от свободния пазар. Освен ниската добавена стойност и концентрирането върху няколко стоки, друг голям проблем на износа била голямата „волатилност“, т.е. днес се продава утре не се продава и обранто. Като се види кои са тези няколко стоки, които България преимуществено изнася, веднага ще се открият добивната промишленост и селското стопанство, които освен с намаляващата възвращаемост от мащаба съществуват и в условия на идеална конкуренция, а както е известно цените и количествата на стоките продавани в условия на идеална конкуренция силно се менят. Оттук и нестабилността на българския износ. Същото обаче не се отнася за вноса, затова той не е „волатилен“. В крайна сметка препоръката на Бобева е да се обучавали специалисти. Проблемът бил в търговските ни представители, т. нар. Служби по търговско-икономически въпроси към Министерство на икономиката. Интересно ми е как тези служби ще повлияят цената на медта или пшеницата и техническите култури на световните борси.

4. Пенчо Пенчев, доцент в УНСС

Четвъртото становище е най-интересно тъй като е на преподавателя по икономическа история в УНСС, доц. Пенчо Пенчев, който е едновременно и привърженик на свободния пазар (4). Първото което той казва е че *„В последните години има много голяма степен на съгласие между икономистите, че свободната търговия е много по-добра, от която и да е вид протекционизъм.“* Да, за съжаление има такова съгласие, но то не се дължи на установяването на някаква научна истина, а на парите и лобитата на големите компании, които си поръчват и популяризират правилните становища и поддържат хората, които ги изработват и повтарят. Метода се нарича „проектен принцип“ и широко се прилага за финансиране на науката. Още в първите две минути доц. Пенчев изказва невярното твърдение, че в САЩ *„няма сектор (може би с две или три изключения), който да е възникнал, развил се и съществуващ благодарение на протекционизма“*. Това твърдение може да е вярно само заради частта *„и съществуващ“* тъй като протекциите на САЩ в огромната си част са свалени през 50-те и 60-те години на миналия век. Разбира се, за да се обори цялото твърдение изисква отделно изследване, което не може да бъде направено, за настоящия текст. Тук доцента засяга и България, която ползвала протекционизъм след освобождението, но не

постигнала нещо особено. За да се допълнят знанията на доцента е редно да се спомене, че не само България, а практически всички страни оказали се свободни от колониално владение след двете световни войни опитват протекционизъм, но ония които успяват са Южна Корея, Тайван, Сингапур и в по-ново време – Китай. Но това се случва не защото протекционизма не работи, а защото той е част от комплект икономически мерки, които трябва да се прилагат едновременно за да се получи икономическо развитие. Онова, заради което се провалят развиващите се страни обикновено са чуждите заеми, а не протекционизма.

Sources: Imlah, Economic Elements

Фигура 1 Средни вносни мита на САЩ, Великобритания и Франция между 1830 и 2000 година (5).

европейски страни (6). Така ако се говори за причинно следствена връзка между вносни мита и Голямата депресия, то тя е не че протекционизма е довел до депресията, а точно обратното – десетте години относителен либерализъм преди депресията са причина тя да се случи, което е и много по-логично от икономическа гледна точка. Твърдението, че протекционизмът е довел до Голямата депресия е един от митовете развенчани от икономическия историк Пол Байрох (6). Самият Пенчев дава неубедителен пример с митническата тарифа Смут-Холи (Smoot-Hawley), която е подписана след началото на кризата, а не преди нея и за която също е спорно колко е повлияла на последствията. Това се вижда дори във Википедия (сравни (5) и (7)).

Доцент Пенчев дава друг пример с американската Гражданска война (1861-1865), като резултат от различните виждания на Севера и Юга за търговската политика на САЩ. Севера е привърженик на протекционизма, а Юга на свободния пазар. Идеята разбира се не е на доц. Пенчев. Ползвайки аргументи на търговската политика, в предговора на своята книга „Система на народното стопанство и митническата политика“ (8) Фридрих лист предсказва войната между Севера и Юга точно 20 години преди тя да се случи. Интересно е обаче защо доцента не коментира какво би се случило, ако беше победил Юга. Освен че е робовладелски, Юга е и селскостопански, а Севера е индустриален. Именно затова Юга желае свободен пазар, а Севера – протекционизъм. Ако Юга беше победил САЩ щяха да останат селскостопанска страна и щяха да изпаднат в „малтусиански сценарий“, както Русия през първите 20 години на ХХ век. В такъв случай САЩ би имал два варианта на съществуване – да стане страна от Третия свят или да изтърпи още една гражданска война, след която да премине към протекционизъм и индустриализация. Така че победата на Севера, с неговия протекционизъм е ключова за днешното състояние на САЩ като развита страна.

Друго, невярно твърдение на доц. Пенчев е Голямата депресия (1929-30 година), като пример за „бедствените последствия, които може да донесе протекционизма“ (3-6 минута на интервюто). Първо, като се погледнат графиките на средните митнически тарифи на САЩ и Франция (има ги дори във Википедия (5)) се вижда, че в десетилетието предхождащо Голямата депресия има съществено намаляване на вноските мита, за разлика от предходните поне 70 години, особено за САЩ. Сваляне на тарифите преди Голямата депресия има в повечето

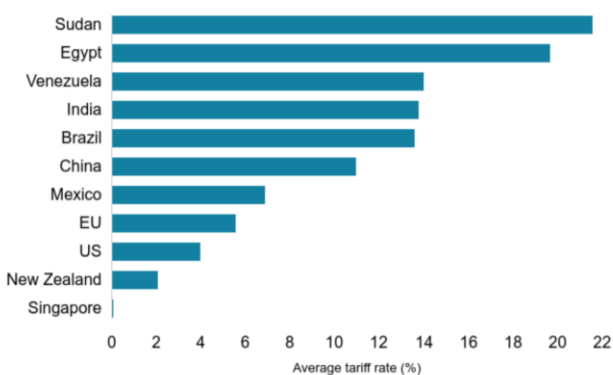
Намеците на доцента, че и Втората световна война била резултат от протекционизма са негова с нищо неподкрепена измислица. Всеизвестно е, че причината за Втората световна война всъщност е Първата световна война и положението на загубилата Германия, която „търси повече място под слънцето“. Други причини са вековният стремеж на Запада да унищожи Русия/СССР, както и разцветът на расизма, който германските национал-социалисти прегръщат под формата на нацизъм.

Не е вярно и твърдението на доцент Пенчев, че теорията на Рикардо за относителните предимства била много сложна. Напротив, проста е и затова се преподава в първи курс на икономическите вузове. Освен че е погрешна в основата си, тя въобще не предполага икономическо развитие, а бетониране на отношенията между развити и развиващи се страни. Съвременните варианти на тази теория извеждат изравняване на жизнените стандарти, но то също е фалшиво, тъй като изхожда от равни условия като например еднакво технологично ниво в двете търговещи страни, което очевидно не е изпълнено за развита и развиваща се страна. Интересен е фактът, че примерът на Дейвид Рикардо за търговията между Португалия и Англия, с който илюстрира действието на конкурентните предимства, се предхожда от реален договор между тези две страни сключен през 1703 година от английския министър Джон Метуен. Според този договор Англия понижава вносното мито за португалско вино с 1/3 спрямо това на другите вносители на вино, а Португалия, от своя страна, позволява вноса на английски вълнен текстил (забранен през 1684 г.). В резултат португалската текстилна индустрия е разорена, а британската завзема пазара не само в малка Португалия, а и в нейните колонии, които обхващат и огромната Бразилия (8). Както пишат самите англичани, търговският баланс с Португалия се измества силно в полза на Англия и португалците се принуждават да плащат в сребро и злато до степен, при която изпитват вътрешен недостиг на тези метали (т.е. недостиг на пари) (8). Интересното е, че тези негативни за Португалия факти описани от самите участници в тогавашната търговия (Лист цитира изданието *The British Merchant* от 1713-1748 година. Достъпно е в Google books.) днес биват подлагани на съмнение за да се защитава тезата за ползите от свободния пазар.

Друго погрешно твърдение на доцента е, че протекционизмът решавал политически проблеми (11-та минута). Решаването на политически проблеми с ограничения на търговията не е протекционизъм! Защо? Защото целта е обслужване на лобита, а не предпазване на определени за развитие индустрии. Само в този случай от ограниченията на търговията печелят „малки привилегировани групи“, които сега „наричаме олигарси“ (17-та минута на интервюто). Но пак повтарям, това не е протекционизъм и доц. Пенчев неправилно няколко пъти нарича такава търговска политика „протекционизъм“. В този смисъл Тръмп не прилича на протекционист, а точно на обслужващ лобита, които успяват да му повлияят използвайки неговия неустойчив характер. Очевидно, доцента или не разбира смисъла на протекционизма или манипулира обществеността. Каква индустрия предпазваш, ако въвеждаш мита за да спечелят определени хора или да спечелиш електорат? Защо тогава го наричат „протекционизъм“?

Разбира се Пенчев също не пропуска да лепне на протекционизма етикета „популизъм“. По „определение“ популизъм е политическо или икономическо искане, което допадало на народа (оттук – популизъм), но било невъзможно. Протекционизмът обаче не само не е невъзможен, прилага се дори днес в Китай, а е необходимо условие за догонващо икономическо развитие. Всъщност етикетът популизъм се използва не за невъзможни искания, а за искания, които богатото малцинство и служещия нему политическия елит, не желаят да бъдат осъществени.

Доцентът не е прав и за периода от 250 години, в който имало съгласие, че свободния пазар бил най-добрата търговка политика. И понеже цитира редица икономисти привърженици на свободния пазар, започвайки от Адам Смит, нека тук споменем и редица противници на свободния пазар и ненамесата на държавата в икономиката Антонио Серра (XVII век), Жан-Батист Колбер (1619-1683), Александър Хамилтън (1755-1804), Даниел Раймонд (1786-1849), Фридрих Лист (1789-1846), Карл Маркс (1818-1883), Торстейн Веблен (1857-1929), Вернер Зомбарт (1863-1941), Йозеф Шумпетер (1883-1950), Канаме Акаматсу (1896-1974). Както вече писах, съгласие в полза на свободния пазар има едва през последните няколко десетилетия и то е уникално тъй като едва в наше време мултинационалният бизнес доби такова финансово състояние, че успя да си купи както икономисти така и политици и масмедии.

Source: WTO most favoured nation simple tariff

Фигура 2 Сравнение на средни митнически тарифи на някои страни, април 2019. (10)

статута „най-облагодетелствана нация“) на Индия е над 14%, а на Китай около 11%, докато за ЕС и САЩ числата са между 4 и 6%. Освен това Китай прилага голямо количество нетарифни протекционистки мерки и ограничения на чуждестранните инвестиции включително в нарушение на правилата на СТО, на която е член (9). Истината е точно обратната намаляването на абсолютната бедност през последните няколко десетилетия се дължи не на свободната търговия, а на протекционизма на Китай и Индия. В случая сме свидетели на манипулация чрез полуистина. Доцент Пенчев обаче не е автор на тази манипулация. Чувал съм я от много места.

Основната теза на доцента, че от свободния пазар печелели всички, а от протекционизма само определени групи е абсолютно невярна. Тя противоречи на същността на капитализма и на икономическата логика. Освен намаляването на бедността в протекционистичните Китай и Индия, за това говори и силното нарастване на абсолютното неравенство в целия доминиран от свободния пазар (вкл. като част от неолиберализма) свят. Данните за неравенството от 1975 година насам говорят за намаляване на относителното, но нарастване на абсолютното неравенство (11-12). Съществено е да се разбере какво е абсолютно и какво относително неравенство. Например, нека днес един човек получава 100 лв месечно, а някой друг 1000. След 10 години става така, че първият получава 200 лв, а втория 1500. Първият има относително увеличение от 100% а втория от 50% - следователно относителното неравенство намалява. Като абсолютна сума обаче първият е получил 200 лева, а вторият 1500 разликата е 1300 докато преди 10 години е била 900 лв – абсолютното неравенство се е увеличило.

В 17-18-та минута на интервюто доцента внушава, че намаляването на абсолютната бедност през последните няколко десетилетия се дължи на свободната търговия. Да, вярно е, има такова намаляване, но то се дължи на две многолюдни азиатски държави, Китай и Индия, които самият доц. Пенчев споменава. Онова, което пропуска обаче е, че въпросните две страни практикуват протекционизъм, а не свободен пазар (9, 10).

На Фигура 2 се вижда, че средната митническа тарифа за внос (при това за

5. Заключение

Като обобщение на мненията на четирите експерта може да се каже следното

1. Принципно няма разбиране, че протекционизмът е един от много съзнателно използвани инструменти за икономическо развитие на конкретна страна. Темата на Кръглата маса „Идва ли времето на нов протекционизъм“ задава въпросът всеобщо, за всички страни, така сякаш протекционизмът идва от само себе си. Все едно да питат „Идва ли ветровито време“. И в двете интервюта се говори за „цикличност“ на протекционизма, т.е. циклите му пак идват от само себе си, както вятърът духа периодично. Просто в контекста на избирането на Тръмп за президент на САЩ и настъпващото „време на нов протекционизъм“ би трябвало и ние да спрем вносните домати чрез фитосанитарно изискване. Така правели развитите страни и даже ЕС! Професор Пирински поне на теория споменава, че протекционизмът може да се ползва за устойчиво икономическо развитие. Никой от експертите не споменава, че мерките на протекционизъм са необходимо, но не и достатъчно условие за индустриализация.
2. Ако не се отрича въобще, на протекционизма се гледа през теоретичната рамка на свободния пазар и специализацията на страните в глобалната икономика. По един или друг начин тези разсъждения водят до теорията на Дейвид Рикардо за относителните конкурентни предимства, което е невежествено съчетаване на непримирими противоположности. Предлага се търсенето на ниши, в които България да се впише. Запълването на временно отворени икономически ниши обаче не е устойчиво икономическо развитие. Комплексната индустриализация е устойчиво икономическо развитие. Селското стопанство, добива и туризъм са задънени икономически улици.
3. Използването на полуистини, недомлъвки, повторения и лъжи са чест прийом на защитниците на свободния пазар. Това е масово явление и можем да се радваме, че тук се проявява само в един от четири случая. Част от манипулацията е протекционизмът да се бърка с прилагане вносни мита за облагодетелстване на определени привилегирани групи.

Като цяло следва да се отбележи, че разбирането на българските икономически експерти за протекционизма и икономическото развитие е доста повърхностно и пречупено през доминиращата парадигма – свободния пазар и ненамесата на държавата в икономиката, която е противоположност на теориите за икономическо развитие включващи протекционизма. Това определено е резултат от налагания в икономическите среди общ глобален мироглед и от съвременното икономическо обучение, което за мен е чиста индоктринация.* В предлагания по-долу текст за протекционизма разграничаването на споменатите две несъвместими теории е ясно очертано.

Кихано
14 ноември 2019

*Споменавайки за икономическо обучение не мога да пропусна една статия в списание на споменавания тук ВУЗФ. Тя носи заглавието „Икономическото чудо на четирите азиатски тигъра“ и има претенциите да „анализира икономическото чудо, постигнато от Република Корея, Тайван, Хонконг и Сингапур ... от 40-те години до наши дни“ (13). Писана е от студент. В нея се твърди: „Придържането към неолибералните икономически принципи е в основата на техния успех, чиято цена обаче е силно изразеното икономическото неравенство.“ Всичко в това изречение е грешно. Като изключим Хонг Конг, останалите три страни ползват върл протекционизъм и не просто намеса, а управление на икономиката от

държавата, в случаите на Южна Корея и Тайван с петилетни планове! Силно икономическо неравенство в тези страни няма. Съдейки по Джини индекса (за периода 2004-2008 година) неравенството в Южна Корея и Тайван е по-малко от това във Франция и Великобритания. Тайван се характеризира с ниско икономическо неравенство през целия си период на развитие. В самата статия има твърдения противоречащи на гореспоменатия цитат. Текстът ѝ не потвърждава постигнатите заключения, което е причина за отказ за публикуване дори в малко уважавано научно списание. Разбира се, нека не бъдем строги, става дума за работа на студент, надявам се - първокурсник. Въпросът е защо редколегиата на списанието е приела тази статия? Вместо да кажат на студента, че е написал неверни и противоречиви неща, приемайки статията му, го заблуждават, че се справя добре. Защо? При това ВУЗФ е учебно заведение с претенции за качество и международна акредитация.

Случаят разбира се е ясен. Макар и с малко знания студентът правилно е усетил духът на неолиберализъм, в който се преподава, и е решил, че няколкото страни, които напоследък са постигнали догонващо икономическо развитие, трябва да са го направили с неолиберализъм. Как иначе? И е опитал да вкара в неолиберализма неговата противоположност. Въпреки това, студентът правилно се е ориентирал, че България трябва да взема пример от Южна Корея и Тайван. Нещо, което рядко идва в главите на неговите преподаватели. Но няма страшно, обучението ще му изкара от ума тези еретични идеи.

1. Христо Пирински, „Здравословният протекционизъм“, Списание Мениджър <https://spisanie.manager.bg/komentarite/zdravoslovnijat-protektionsizam>
2. Висше училище по застраховане и финанси, „България трябва да следва политика на интелигентен протекционизъм“ <https://vuzf.bg/intervyu/interview-83>
3. Георги Заков, „Икономическото чудо на четирите азиатски тигъра“, VUZF review, online journal for economics, Volume 2 (2), Number 1, 2017 90-96
4. Bloomberg TV Bulgaria, „Експерт: Свободната търговия е по-добра от който и да е протекционизъм“ 17.06.2019 <https://www.bloombergtv.bg/v-razvitie/2019-06-17/ekspert-svobodnata-targoviya-e-po-dobra-ot-koyto-i-da-e-protektionsizam>
5. Wikipedia, “Tariff in United States history”, https://en.wikipedia.org/wiki/Tariff_in_United_States_history
6. Paul Bairoch, „Economics and World History: Myths and Paradoxes“ University Of Chicago Press, (1993)
7. Wikipedia, „Smoot–Hawley Tariff Act“ https://en.wikipedia.org/wiki/Smoot–Hawley_Tariff_Act
8. Фридрихъ Листъ „Система на народното стопанство и минтническата политика“, Държавно издателство, София (1926), Превод Рачо П. Косевъ
9. Preety Bhogal, „China’s protectionist tendencies will continue“, ORF, MAR 22 2017 <https://www.orfonline.org/expert-speak/china-protectionist-tendencies-continue/>
10. Szu Ping Chan, „Why India is one of world's most protectionist countries“, BBC News, 11 April 2019 <https://www.bbc.com/news/business-47857583>
11. University of Oxford News and Events, “Global income inequality down in relative terms, up in absolute sums”, 25 AUG 2016 <http://www.ox.ac.uk/news/2016-08-25-global-income-inequality-down-relative-terms-absolute-sums>; M. Nino-Zarazua, L. Roope, F. Tarp, “Global inequality: relatively lower, absolutely higher”, The Review of Income and Wealth, Series 63, Number 4, December 2017
12. Jason Hickel, “Is inequality within countries getting better or worse?”, Jason Hickel blog December 13, 2018 <https://www.jasonhickel.org/blog/2018/12/13/what-max-roser-gets-wrong-about-inequality>
13. Георги Заков, „Икономическото чудо на четирите азиатски тигъра“, VUZF REVIEW, Volume 2 (2), Number 1, 2017 pp. 90-96